

VODIČ ZA GRAĐANE REPUBLIKE SRBIJE

PRAVILNO ODLAGANJE FARMACEUTSKOG OTPADA

SAČUVAJ PLANETU,
ODLOŽI FARMACEUTSKI OTPAD PAMETNO!

Co-funded by
the European Union

Progressus
iz prakse za praksu

VODIČ ZA GRAĐANE REPUBLIKE SRBIJE

PRAVILNO ODLAGANJE FARMACEUTSKOG OTPADA

NIŠ, 2026.

Autori Vodiča za građane Republike Srbije:

- Dr sci. Aleksandra Catić Đorđević, redovna profesorka, Univerzitet u Nišu – Medicinski fakultet
- Dr sci. Dragana Pavlović, redovna profesorka, Univerzitet u Nišu – Medicinski fakultet
- Dr sci. Ana Kundalić, asistentkinja, Univerzitet u Nišu – Medicinski fakultet
- Dr sci. Emilija Kostić, asistentkinja, Univerzitet u Nišu – Medicinski fakultet
- Dr sci. Aleksandar Jovanović, asistent, Univerzitet u Nišu – Medicinski fakultet
- Doc. dr. sci. Katarina Fehir Šola, Ljekarna Bjelovar, Sveučilište Josip Juraj Strossmayer, Medicinski fakultet Osijek
- Univ. mag. pharm, Ingrid Kummer, Karlovo Sveučilište, Farmaceutski fakultet u Hradec Králové
- Univ. mag. pharm, Martina Šepetavc, ZU Farmacia, Zagreb

Recenzent: Dr sci. Dušanka Krajnović, redovna profesorka, Univerzitet u Beogradu – Farmaceutski fakultet

Izdavač: Udruženje farmaceuta Nišavsko pirotskog regiona

Grafički dizajn: Iva Šola

Štampa: Grafika Petković

Tiraž: 300 primeraka

ISBN-978-86-909574-0-8

Mesto i godina izdanja: Niš, 2026.

Prvo izdanje

Finansirano sredstvima Evropske unije. Izražena stanovišta predstavljaju isključivo stanovišta autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Fondacije Tempus. Ni pod kojim uslovima se Evropska unija ni davalac namenskih bespovratnih sredstava ne mogu smatrati odgovornima za njihovu sadržinu.

Projekat PharmWaste

Ovaj vodič za građane Republike Srbije je izrađen u okviru projekta 2025-1-RS01-KA210-ADU-000363956 — *Save the Earth-dispose pharmaceutical waste smartly*, koji predstavlja Erasmus+ inicijativu u oblasti obrazovanja odraslih, realizovanu u okviru programa malih partnerstva.

Projekat je odobren za finansiranje od strane Evropske unije i sprovodi se u periodu od 1. novembra 2025. do 30. aprila 2027. godine. Razvijen je kao odgovor na rastuće ekološke izazove i rizike po javno zdravlje povezane sa nepravilnim odlaganjem farmaceutskog otpada, sa fokusom na unapređenje znanja, veština i prakse u lokalnim zajednicama kroz edukaciju i saradnju.

Projekat se sprovodi kroz partnerstvo farmaceutskih udruženja iz Srbije i Hrvatske – Udruženja farmaceuta Nišavsko pirotskog regiona i Udruge za promicanje razvoja ljekarnika i zdravog života Progressus.

Rukovodilac projekta je prof. dr Aleksandra Catić Đorđević, lokalni koordinator za Republiku Srbiju je asist. dr Aleksandar Jovanović, dok je lokalni koordinator za Republiku Hrvatsku univ. mag. pharm Ingrid Kummer.

Sadržaj

Šta je farmaceutske otpad?	7
Kako lekovi zagađuju životnu sredinu?	9
Uticaj na ekosisteme	11
Pravilno odlaganje lekova iz domaćinstava	15
Primeri dobre prakse	19
Kako smanjiti farmaceutske otpad?	21
Zakonski okvir Republike Srbije	23
Uloge institucija	25
Česta pitanja građana	27
Korisni kontakti	29

Uvod

Svaki lek koji koristimo ima svoju svrhu – da nam pomogne da ozdravimo, ublažimo tegobe, preveniramo bolest i živimo kvalitetnije. Međutim, kada lekovi postanu višak, kada im istekne rok upotrebe ili kada nam više nisu potrebni, naša odgovornost ne prestaje. Upravo tada počinje briga o njihovom pravilnom odlaganju.

Aktivne supstance iz nepravilno odloženih lekova mogu dospeti u vodu, zemljište i druge komponente životne sredine i dugoročno uticati na zdravlje ljudi, životinja i ekosisteme. Ono što danas ne vidimo, sutra može imati posledice. Male svakodnevne odluke, poput toga gde ćemo odložiti nepotreban lek, imaju veći uticaj nego što mislimo – na prirodu, kvalitet vode i bezbednost hrane koju konzumiramo.

Istovremeno, nepotrebni lekovi u domaćinstvu mogu predstavljati rizik i za nas same – zbog moguće nepravilne upotrebe, zamene ili slučajnog uzimanja. Zato odgovorno postupanje sa lekovima nije samo pitanje zaštite životne sredine, već i pitanje lične bezbednosti i zdravlja.

Zbog toga je važno postupati odgovorno – jednostavno, ali ispravno. Vraćanjem lekova u apoteke ili njihovim odlaganjem na za to predviđena mesta, svako od nas može biti deo rešenja. Nije potrebno mnogo – dovoljno je napraviti pravi izbor.

Projekat PharmWaste poziva vas da zajedno napravimo promenu: da smanjimo zdravstveni rizik, zaštitimo životnu sredinu i doprinesemo zdravijoj budućnosti.

Vaš izbor pravi razliku – danas, sutra i za generacije koje dolaze.

Lekovi pomažu kada se pravilno koriste – ali postaju rizik kada se nepravilno odlažu.

Šta je farmaceutski otpad?

Farmaceutski otpad obuhvata sve lekove koje više ne koristimo – lekove kojima je istekao rok upotrebe, koji su preostali nakon lečenja, koji su oštećeni ili iz bilo kog razloga više nisu pogodni za upotrebu.

Šta sve svrstavamo u farmaceutski otpad?

Količina lekova u
domaćinstvu koja
se nikad ne koristi.

30–50 %

Količina lekova
odložena na
nepropisni način.

66,9 %

Udeo pacijenata
koji prekida
terapiju prerano.

76 %

Wang, L. S., Aziz, Z., Wang, H. J., & Chik, Z. (2025). Prevalence and disposal of unused medicines: A systematic review of cross-sectional studies. *Journal of Pharmaceutical Health Services Research*, 16(1), rmae028.

✓ FARMACEUTSKI OTPAD

TABLETE I KAPSULE

LEKOVI U TEČNOM STANJU

INHALATORI

✗ NIJE FARMACEUTSKI OTPAD

IGLE I ŠPRICEVI

INFEKTIVNI OTPAD

MEDICINSKI UREDAJI

✓ Farmaceutski otpad UKLJUČUJE:

Čvrsti farmaceutski oblici – tablete, kapsule, pastile, oriblete, praškovi

Tečni farmaceutski oblici – rastvori, sirupi, kapi za oči, uši, nos

Polučvrsti farmaceutski oblici – masti, kremovi, gelovi

Lekoviti flasteri

Ampule, penovi

Inhalatori i aerosoli

Veterinarski lekovi

✗ Farmaceutski otpad NE UKLJUČUJE:

Dijetetski proizvodi

Čajeji

Infektivni otpad → igle, lancete i špricevi, zavoji, gaze, rukavice

Medicinski uređaji

Termometri

Ambalaža leka i uputstva za primenu leka

Kozmetički proizvodi

Sredstva za dezinfekciju

Važno: Bez obzira da li se radi o jednoj tableti ili celoj kutiji, o leku u režimi izdavanja na lekarski recept ili leku koji je izdat bez lekarskog recepta – neupotrebljeni lek je farmaceutski otpad i mora se pravilno odložiti!

Kako lekovi zagađuju životnu sredinu?

Možda se pitate: kako male tablete iz vaše kućne apoteke mogu zagađiti reku ili vodu za piće? Odgovor leži u načinu odlaganja lekova iz vašeg domaćinstva.

POTVRĐENO ISTRAŽIVANJIMA:

- Više od 770 lekova je detektovano u životnoj sredini širom sveta.
- Više od 600 različitih lekova je identifikovano u životnoj sredini širom Evrope.
- Ostaci lekova su pronađeni u gotovo 80% evropskih reka i jezera.
- Analgetici, poput ibuprofena i paracetamola, redovno se detektuju u evropskim rekama i izvorima.

United Nations Environment Programme. Pharmaceuticals in the Environment [Internet]. Nairobi: UNEP; 2024 [cited 2026 Aug 18]. Available from: <https://www.unep.org/topics/chemicals-and-pollution-action/chemicals-management/pollution-and-health/pharmaceuticals>

Paíga P, Figueiredo S, Correia M, André M, Barbosa R, Jorge S, et al. Occurrence of 97 Pharmaceuticals in Wastewater and Receiving Waters: Analytical Validation and Treatment Influence. *J Xenobiotics*. 2025;15(3):78. Available from: <https://doi.org/10.3390/jox15030078>

BACANJE U KUĆNI OTPAD ILI KANALIZACIJU

Lek bačen u komunalni otpad završava na deponiji. Atmosferske padavine mogu dovesti do ispiranja aktivnih supstanci i njihovog prodiranja u zemljište i podzemne vode. Lek bačen u WC šolju, sudoperu ili odvod dospeva u kanalizacioni sistem, a konvencionalna postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda ne mogu u potpunosti da uklone sve ostatke lekova.

IZLUČIVANJE IZ ORGANIZMA

Nakon primene leka, aktivna supstanca i njeni metaboliti se izlučuju iz organizma urinom i fecesom. Na taj način dospevaju u otpadne vode, a postrojenja za njihovo prečišćavanje najčešće ih ne uklanjaju u potpunosti.

KRETANJE KROZ ZEMLJIŠTE I VODU

Lekovi mogu da dospeju u zemljište i kroz njega da stignu do podzemnih voda, reka i jezera. Pojedine supstance su hemijski stabilne i sporo se razgrađuju, zbog čega se mogu dugo zadržavati u životnoj sredini.

ULAZAK U BILJNE I ŽIVOTINJSKE ORGANIZME

Vodeni organizmi su izloženi lekovima prisutnim u vodi, što može uticati na njihov rast, razvoj i razmnožavanje. Lekovi prisutni u zemljištu mogu se apsorbovati putem korena biljaka i tako dospeti u lanac ishrane.

POVRATAK DO NAS

Ulaskom u lanac ishrane, lekovi mogu dospeti u ljudski organizam i ugroziti zdravlje čoveka.

Uticaj na ekosisteme

Lekovi u životnoj sredini nisu samo teorijska opasnost – oni predstavljaju stvaran i merljiv problem koji pogađa sve ekosisteme.

MIKROORGANIZMI	BILJKE	ŽIVOTINJE
Smanjenje broja i raznovrsnosti korisnih mikroorganizama u zemljištu i vodi, narušavanje prirodnih procesa (razgradnja organskih materija i kruženje hranljivih materija), razvoj antimikrobne rezistencije.	Poremećaj klijanja, rasta i razvoja biljaka, narušavanje fotosinteze i metabolizma, smanjena dostupnost hranljivih materija, narušavanje otpornost biljaka, akumulacija lekova u biljnim tkivima, promene u izgledu i veličini biljaka.	Poremećaj rasta i razvoja životinja, narušavanje hormonske ravnoteže i reproduktivnih funkcija, promene u ponašanju i smanjena reproduktivna sposobnost, oslabljen imunitet i povećana podložnost infekcijama, akumulacija lekova u tkivima, promene u fiziologiji i strukturi organa.

ZAŠTO SU LEKOVI POSEBNO OPASNI KAO ZAGAĐIVAČI PRIRODE?

- Biološki su aktivni – postoji mogućnost delovanja i na organizme kojima nisu namenjeni.
- Stabilni su – dizajnirani su da se sporo razlažu i mogu dugo ostati u životnoj sredini.

Primeri uticaja na ekosisteme

MIKROORGANIZMI	BILJKE	ŽIVOTINJE
Antibiotici u životnoj sredini podstiču razvoj bakterija otpornih na lekove. Svetska zdravstvena organizacija proglasila je antimikrobnu rezistenciju jednom od najvećih globalnih pretnji za javno zdravlje.	Prisustvo lekova u zemljištu može smanjiti klijavost biljaka za čak 50%, usporiti rast korena i izdanka za 70% i dovesti do značajnog smanjenja prinosa. Dodatno lekovi se mogu akumulirati u biljkama koje životinje i ljudi koriste u svojoj ishrani čime ulaze u lanac ishrane.	Lekovi mogu izazvati promene polnih karakteristika kod riba, oštetiti nervni sistem pčela, kao i narušiti normalno funkcionisanje njihovog ponašanja i razvoja. Analgetici mogu oštetiti bubrege i jetru mnogih životinja, dok citostatici mogu izazvati oštećenja DNK organizama.

Čak i niske koncentracije lekova dugoročno
menjaju strukturu ekosistema!

UTICAJ I POSLEDICE NA ČOVEKA

Lekovi u vodi za piće i hrani mogu imati direktne i indirektne efekte na zdravlje, posebno na osetljive grupe ljudi.

Najosetljivije populacije

- Odojčad i deca – veća osetljivost na štetne efekte lekova iz životne sredine.
- Osobe u reproduktivnom periodu – uticaj na hormonsku ravnotežu i potencijalno smanjenje plodnosti.
- Trudnice – uticaj na razvoj ploda i rizik od male porođajne težine deteta.
- Starije osobe – povećana osetljivost, povećan rizik od interakcija sa postojećom terapijom i bolestima.
- Osobe sklone alergijama – reakcije su moguće čak i pri veoma niskim koncentracijama pojedinih supstanci.

Ekonomski troškovi

Troškovi u saniranju posledica izloženosti ljudi farmaceutskom otpadu, uključujući:

- Tretman akutne i hronične izloženosti lekovima iz životne sredine,
- Promenu terapije infekcija, zbog antimikrobne rezistencije,
- Kompleksnije prečišćavanje voda,
- Saniranje ekoloških posledica.

Put farmaceutskog otpada u životnu sredinu – od proizvodnje i upotrebe lekova do onečišćenja voda i potencijalnih ekoloških i zdravstvenih posledica

Nepravilna upotreba antibiotika, prevremeni prekid terapije i čuvanje antibiotika u domaćinstvu mogu doprineti razvoju antimikrobne rezistencije – jedne od najvećih pretnji javnom zdravlju u 21. veku.

Pravilno odlaganje lekova iz domaćinstava

Dobra vest: pravilno odlaganje lekova u Srbiji je jednostavno, besplatno i dostupno svim građanima. Sistem postoji – potrebno je samo da ga koristimo.

U skladu sa važećim propisima, apoteke su dužne da od građana preuzimaju farmaceutski otpad iz domaćinstava. Predaja neupotrebljenih i lekova sa isteklim rokom upotrebe u apotekama ne naplaćuje se građanima.

Svaka apoteka koja učestvuje u sistemu sakupljanja farmaceutskog otpada prihvata neiskorišćene lekove iz domaćinstava i omogućava njihovo bezbedno i odgovorno zbrinjavanje.

Korak po korak: predaja neiskorišćenih lekova

1. PREGLEDAJTE KUĆNU APOTeku

Jednom ili dva puta godišnje pregledajte svoju kućnu apoteku i izdvojite sve neiskorišćene, lekove sa isteklim rokom upotrebe i oštećene lekove iz svih prostorija – kuhinje, kupatila, spavaće sobe, torbe i drugih mesta gde ih čuvate.

2. PRIPREMITE LEKOVE

Odvojite lekove koji vam više nisu potrebni i spakujte ih u čistu kesu. Nemojte ih vaditi iz primarne ambalaže (blistera, bočice, tube ili ampule). Tečne lekove dobro zatvorite kako biste sprečili curenje.

3. ODNESITE U NAJBЛИŽU APOTeku

Najbolje je da lekove predate apoteci u kojoj ih inače nabavljate. Nije vam potrebna bilo kakva dokumentacija. Lekove predajte farmaceutu ili ih odložite u za to predviđen kontejner, ukoliko postoji.

4. GOTOVO!

Doprineli ste zaštiti životne sredine. Ovlašćena kompanija preuzeće lekove iz apoteke i zbrinuće ih u skladu sa propisima, u kontrolisanim uslovima i uz primenu odgovarajućih mera zaštite životne sredine.

✓ ISPRAVAN POSTUPAK:

- Doneti lek u apoteku u kojoj se snabdevate terapijom.
- Koristiti kontejnere za odlaganje farmaceutskog otpada u apotekama.
- Obratiti se farmaceutu za savet.
- Čuvati lekove u originalnoj ambalaži.

✗ ZABRANJENO JE:

- Bacati lekove u WC šolju ili odvod.
- Bacati lekove u kućni otpad.
- Zakopavati lekove u bašti ili zemljištu.
- Spaljivati lekove kod kuće.
- Davati lekove komšijama, prijateljima ili rodbini.

**JER SVAKI LEK IMA SVOJ PUT –
NEKA ZAVRŠI NA PRAVOM MESTU!**

Primeri dobre prakse

Neke vrste lekova i medicinskog otpada zahtevaju posebnu pažnju pri odlaganju.

CITOSTATICI- LEKOVI ZA LEČENJE KARCINOMA

⚠ PAŽNJA: Izuzetno opasno!

Citostatici su lekovi koji se koriste u lečenju karcinoma, ali mogu izazvati ozbiljna neželjena dejstva, uključujući oštećenje krvnih ćelija i koštane srži, smanjenje imuniteta, oštećenje organa (jetra, bubrezi), kao i genotoksične efekte. Zbog toga je izuzetno opasno nepravilno rukovanje i odlaganje ovih lekova.

Savet: Ne rukujte citostaticima golim rukama i nemojte ih odlagati zajedno sa drugim otpadom. Tablete ne vadite iz originalne kutije već ih tako vratite u apoteku ili zdravstvenu ustanovu koja vodi vaše lečenje radi bezbednog zbrinjavanja.

LEKOVITI FLASTERI

Transdermalni flasteri, na primer za ublažavanje bola, odvikavanje od pušenja ili hormonsku terapiju, sadrže aktivne supstance i nakon upotrebe. Zbog toga mogu predstavljati rizik čak i nakon uklanjanja sa kože.

Savet: Presavijte flaster tako da lepljiva strana bude okrenuta ka unutra, stavite ga u originalnu ambalažu ili plastičnu kesicu i odnesite u apoteku.

PENOV I

⚠ NIKADA ne bacajte penove za primenu lekova u komunalni otpad. Ovakvi lekovi predstavljaju rizik od slučajnog trovanja i mogu biti izvor prenošenja infekcija.

Savet: Obratite se svom farmaceutu za savet kako da pravilno postupate. Uobičajena praksa u mnogim zemljama, uključujući i zemlje Evropske unije, jeste da se korišćeni penovi odlažu u čvrste posude za oštre predmete, koje se zatim donose u apoteku ili zdravstvenu ustanovu radi bezbednog zbrinjavanja.

TEČNI FARMACEUTSKI OBLICI

Tečni farmaceutski oblici često imaju ograničen rok trajanja nakon otvaranja, a neretko se ne iskoriste u potpunosti. Postoji i rizik od prosipanja sadržaja, što može dovesti do slučajne izloženosti ili zagađenja okoline.

Savet: Rastvore, sirupe, kapi za oči, nos i uši čvrsto zatvorite i nikada ne izlivajte njihov sadržaj u odvod. U apoteku odnesite celu, zatvorenu bočicu. Aerosole nemojte bušiti, otvarati niti spaljivati.

VETERINARSKI LEKOVI

Lekovi namenjeni kućnim ljubimcima i domaćim životinjama mogu biti jednako štetni za životnu sredinu kao i lekovi za ljude, posebno ako se nepravilno odlože. Neki od njih, kao što su antiparazitici, mogu biti posebno toksični za vodene organizme i narušiti ekosisteme.

Savet: Neiskorišćene ili preostale lekove predajte veterinarskoj ambulanti ili apoteci radi bezbednog zbrinjavanja.

AMBALAŽA LEKOVA

Ambalažu koja je bila u direktnom kontaktu sa lekom predajte zajedno sa lekom u apoteci. Ambalaža lekova koja nije bila u direktnom kontaktu sa lekom, poput kutija, može se odložiti u odgovarajući kontejner za reciklažu papira ili plastike. Uputstvo za lek možete odložiti u kontejner za reciklažu papira.

Kako smanjiti farmaceutski otpad?

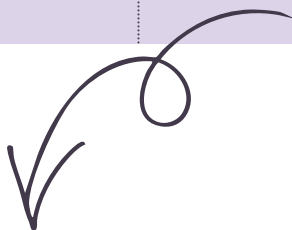
Prevenција nastanka farmaceutskog otpada – kroz racionalno propisivanje, savetovanje sa farmaceutom i pravilno čuvanje – ključna je strategija za zaštitu životne sredine.

RACIONALNA NABAVKA LEKOVA

- Kupujte samo potrebnu količinu lekova.
- Kada je moguće, birajte manja pakovanja.
- Proveravajte rok upotrebe.
- Ne stvarajte nepotrebne zalihe lekova.

PRAVILNA UPOTREBA LEKOVA

- Koristite lekove prema uputstvu.
- Ne prekidajte terapiju na svoju ruku.
- Posavetujte se sa farmaceutom o pravilnoj upotrebi lekova.
- Ne delite lekove sa drugima.

✓ PRAVILNO ČUVANJE:

- Suvo i tamno mesto.
- Sobna temperatura (15–25 °C).
- U frižideru samo ako je naznačeno.
- U originalnoj ambalaži sa uputstvom.
- Van domašaja dece i kućnih ljubimaca.

✗ POGREŠNO ČUVANJE:

- U kupatilu – vlaga oštećuje lekove.
- Pored peći ili radijatora.
- U kuhinji.
- Na direktnom sunčevom svetlu.
- U automobilu tokom leta.
- Bez originalne ambalaže.
- Na dohvat dece i kućnih ljubimaca.

PREGLED KUĆNE APOTEKE – JEDNOM U 6 MESECI

Napravite pregled u 5 koraka:

1. Izdvojite lekove sa isteklim rokom upotrebe.
2. Izdvojite lekove preostale nakon završene ili promenjene terapije.
3. Proverite da li su pakovanja oštećena ili izgled lekova promenjen.
4. Proverite da li se lekovi čuvaju u odgovarajućim uslovima.
5. Neiskorišćene lekove odnesite u apoteku – ne čekajte da se nagomilaju!

Zakonski okvir RS

Republika Srbija ima jasan zakonodavni okvir za upravljanje farmaceutskim i medicinskim otpadom, usklađen s propisima Europske unije.

Farmaceutski otpad zahteva posebno zbrinjavanje jer pojedine aktivne supstance mogu imati štetan uticaj na životnu sredinu i zdravlje ljudi, a određene grupe lekova svrstavaju se u opasan farmaceutski otpad.

DIREKTIVE EU RELEVANTNE ZA UPRAVLJANJE FARMACEUTSKIM OTPADOM:

Direktiva 2008/98/EZ – uspostavlja osnovni okvir za upravljanje otpadom u EU.

Direktiva 2004/27/EZ – uspostavljanje sistema za prikupljanje neiskorišćenih lekova.

Direktiva (EU) 2024/3019 – prečišćavanje komunalnih otpadnih voda.

VAŠA PRAVA KAO GRAĐANINA:

- Pravo na informaciju o pravilnom zbrinjavanju vašeg farmaceutskog otpada
- Pravo na besplatno odlaganje neiskorišćenih lekova u apoteci
- Pravo na informaciju o tome kako se vaš otpad zbrinjava

ZAKON O UPRAVLJANJU OTPADOM – "SL. GLASNIK RS", BR. 109/25

Ovim zakonom uređuju se vrste i klasifikacija otpada, planiranje i organizacija upravljanja otpadom, subjekti, odgovornosti i obaveze, upravljanje posebnim tokovima otpada, dozvole, prekogranično kretanje otpada, izveštavanje i baza podataka, finansiranje, nadzor, kao i druga pitanja od značaja za upravljanje otpadom. Upravljanje otpadom je definisano kao delatnost od opšteg interesa.

**PRAVILNIK O KATEGORIJAMA, ISPITIVANJU I KLASIFIKACIJI
OTPADA – ("SL. GLASNIK RS", BR. 56/10, 93/19, 39/21 I 65/24)**

Ovim pravilnikom propisuju se Katalog otpada, liste kategorija otpada, postupci i metode odlaganja otpada, granične vrednosti opasnih komponenti, parametri za ispitivanje fizičko-hemijskih osobina i tretmana otpada, kao i sadržaj i obrazac izveštaja o ispitivanju i postupak klasifikacije otpada.

**PRAVILNIK O UPRAVLJANJU MEDICINSKIM OTPADOM – "SL.
GLASNIK RS", BR. 30/26**

Specifično reguliše postupanje s medicinskim otpadom. Ovim pravilnikom uređuju se plan upravljanja medicinskim otpadom, kao i način i postupak njegovog upravljanja u zdravstvenim ustanovama i drugim mestima pružanja zdravstvenih usluga.

**PRAVILNIK O NAČINU I POSTUPKU UPRAVLJANJA FARMACEUTSKIM
OTPADOM – "SL. GLASNIK RS", BR. 49/2019**

Ovim pravilnikom uređuju se postupak upravljanja farmaceutskim otpadom, uključujući njegovo razvrstavanje, sakupljanje, pakovanje, obeležavanje, skladištenje, transport i tretman. Apoteke su dužne da preuzmu farmaceutski otpad od građana bez naknade i da ga predaju ovlašćenim operaterima.

**ZAKON O LEKOVIMA I MEDICINSKIM SREDSTVIMA – "SL. GLASNIK
RS", BR. 30/10, 107/12, 113/17 - DR. ZAKON I 105/17 - DR. ZAKON**

Uređuje proizvodnju, promet, kontrolu kvaliteta i bezbednost lekova i medicinskih sredstava, kao i sistem njihovog odobravanja i praćenja u Republici Srbiji.

Uloge institucija

Pravilno zbrinjavanje farmaceutskog otpada počiva na saradnji više institucija. Evo ko je za šta odgovoran.

APOTEKE – VAŠA PRVA KONTAKTNA TAČKA

Apoteke su dužne da bez naplate preuzimaju farmaceutski otpad od građana. Ako apoteka pripada ustanovi koja je drugu organizacionu jedinicu označila za tu namenu, potrebno je da lekove preuzme i prosledi na mesto odlaganja. Apoteke poseduju posebne kontejnere crvene boje za farmaceutski otpad, i dostavljaju izveštaje o prikupljenom farmaceutskom otpadu Agenciji za zaštitu životne sredine. Apoteka je vaša PRVA kontaktna tačka za sva pitanja o zbrinjavanju lekova. Farmaceut utvrđuje prirodu otpada, na osnovu čega vrši njegovo razvrstavanje. Pored toga, farmaceut daje informacije o racionalnoj upotrebi lekova, sprečavanju nastanka farmaceutskog otpada i pravilima njegovog odlaganja.

KOMPANIJE ZA ODVOŽENJE I TRETIRANJE

Specijalizovane i ovlašćene firme koje prikupljeni farmaceutski otpad transportuju iz apoteka i drugih ustanova do postrojenja za bezbedno uništavanje. One primenjuju kontrolisane procedure kako bi se sprečilo zagađivanje životne sredine i štetan uticaj na zdravlje ljudi i životinja.

BOLNICE I ZDRAVSTVENE USTANOVE

Upravljaaju farmaceutskim otpadom u skladu sa posebnim propisima. Pacijenti koji primaju kućnu hemoterapiju ili druge specifične terapije mogu se obratiti bolnici radi dobijanja uputstava o pravilnom odlaganju ostataka lekova.

ALIMS – AGENCIJA ZA LEKOVE I MEDICINSKA SREDSTVA

Građani se mogu obratiti ALIMS-u za sve informacije vezane za lekove, dok rukovanje farmaceutskim otpadom prate nadležni organi za zaštitu životne sredine.

ŠTO SE DOGAĐA S LEKOVIMA KOJE PREDAMO?

1. Apoteka prikuplja lekove u posebne kontejnere za farmaceutski otpad.
2. Ovlašćeni operater preuzima prikupljeni farmaceutski otpad iz apoteka.
3. Otpad se transportuje do postrojenja ovlašćenih za tretman farmaceutskog otpada.
4. Uništavanje farmaceutskog otpada se vrši u kontrolisanim uslovima, uz primenu propisanih mera zaštite životne sredine.

Tako se sprečava da lekovi završe u kućnom otpadu, kanalizaciji, zemljištu ili vodama.

Farmaceutski otpad se ne uništava zajedno sa komunalnim otpadom. On se bezbedno uništava u posebnim postrojenjima koja rade u skladu sa strogim standardima zaštite životne sredine. Pošto u Srbiji trenutno ne postoji takvo postrojenje, farmaceutski otpad se najčešće izvozi u zemlje Evropske unije na bezbedan tretman.

Česta pitanja građana

GDE MOGU DA PREDAM LEKOVE KOJI MI VIŠE NISU POTREBNI?

Lekove treba odneti u apoteku u kojoj ste ih dobili na recept ili kupili. Ako apoteka nema uslove za njihovo skladištenje, treba da ih preuzme i prosledi u drugu organizacionu jedinicu koja je zadužena za njihovo zbrinjavanje.

DA LI SE PREDAJA LEKOVA U APOTECI NAPLAĆUJE?

Ne. Predaja neiskorišćenih lekova u apoteci je besplatna za građane.

MOGU LI BACITI LEK U SMEĆE AKO JE U ORIGINALNOJ KUTIJI?

Ne. Originalna kutija ne čini lek bezbednim za odlaganje u otpad. Otpadne aktivne supstance mogu dospeti u životnu sredinu, zbog čega lekove treba predati apoteci.

ŠTA AKO LEKU NIJE ISTEKAO ROK UPOTREBE, ALI MI VIŠE NIJE POTREBAN?

Takav lek takođe treba predati apoteci. Čuvanje lekova koji vam više nisu potrebni povećava rizik od nepravilne upotrebe i slučajnog uzimanja.

MOGU LI DATI LEK KOMŠIJI KOJI IMA ISTE SIMPTOME?

Ne. Isti simptomi mogu imati različite uzroke, a deljenje lekova može biti opasno. Posavetujte komšiju da se obrati lekaru ili farmaceutu.

ZAŠTO LEKOVI NE SMEJU DA SE BACAJU U SUDOPERU, LAVABO ILI WC ŠOLJU?

Postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda nisu projektovana za uklanjanje ostataka lekova. Zbog toga deo bačenih lekova može dospeti u reke, jezera i druge vodene ekosisteme.

MOGU LI STARE LEKOVE SPALJIVATI U DVORIŠTU?

Apsolutno ne. Spaljivanje lekova u kućnim uslovima oslobađa štetne supstance u vazduh i zemljište. Farmaceutski otpad se može uništiti isključivo u ovlašćenim postrojenjima.

KAKO DA ZNAM DA LI JE LEKU ISTEKAO ROK UPOTREBE?

Na svakom leku naveden je datum isteka roka upotrebe u formatu MM/GG ili MM/GGGG. Lek se može koristiti do poslednjeg dana navedenog meseca. Kapi i pojedini drugi preparati mogu imati kraći rok upotrebe nakon otvaranja, pa je potrebno pročitati uputstvo za lek i postupiti po njemu.

ŠTA AKO APOTEKA ODBIJE DA PREUZME MOJE LEKOVE?

Insistirajte da apoteka u kojoj inače uzimate svoju terapiju postupi u skladu sa Zakonom i preuzme vaš farmaceutski otpad.

Korisni kontakti i resursi

ALIMS – AGENCIJA ZA LEKOVE I MEDICINSKA SREDSTVA SRBIJE

 www.alims.gov.rs

 hygia@alims.gov.rs

 +381 11 3951 131

Za informacije u vezi sa lekovima, njihovom bezbednom primenom i prijavom nepravilnosti u vezi sa lekovima. ALIMS na službenim stranicama navodi kontakt telefon +381 11 3951 131 i e-mail hygia@alims.gov.rs.

MINISTARSTVO ZDRAVLJA REPUBLIKE SRBIJE

 www.zdravlje.gov.rs

 011/361-6631

Za dodatne informacije iz oblasti upravljanja farmaceutskim otpadom.

MINISTARSTVO ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE REPUBLIKE SRBIJE

 www.ekologija.gov.rs

Za informacije o propisima iz oblasti zaštite životne sredine i upravljanja otpadom.

FARMACEUTSKA KOMORA SRBIJE

 www.farmkom.rs
 komora@farmkom.rs
 011/3246795

Za informacije o apotekarskoj delatnosti i dobroj apotekarskoj praksi.

UDRUŽENJE FARMACEUTA NIŠAVSKO PIROTSKOG REGIONA

 www.udruzenjefnp.rs
 udruzenjefnp@gmail.com
 +381 601317108

Nosilac Erasmus+ PharmWaste projekta.

TRAŽITE NAJBЛИŽU APOTEKU?

Upišite "apoteka" u Google Maps.

Deljenjem sadržaja sa naših stranica pomažete da informacije o pravilnom odlaganju farmaceutskeg otpada stignu do što većeg broja ljudi.

Hvala!

Za više informacija o projektu i našim aktivnostima pratite nas na društvenim mrežama:

Instagram:
PharmWaste

LinkedIn
Pharm Waste

Facebook
PharmWaste

ili posetite naš veb-sajt: pharmwaste.eu

ZAPAMTITE!

PRAVILNO ODLAGANJE LEKOVA:

doprinosi očuvanju životne sredine,
sprečava zagađenje zemljišta, vode i vazduha,
doprinosi očuvanju kvaliteta vode i hrane,
smanjuje rizik od antimikrobne rezistencije,
doprinosi očuvanju zdravlja ljudi.

**Sačuvaj planetu,
odloži farmaceutski otpad pametno!**

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

628.4.046:661.12(035)

PRAVILNO odlaganje farmaceutskog otpada : vodič za građane
Republike Srbije. – 1. izd. – Niš : Udruženje farmaceuta nišavsko-
pirotskog regiona, 2026 (Niš : Grafika Petković). – 33 str. : ilustr. ; 21 cm

Део садржаја доступан учитавањем QR кода. – Тираж 300.

ISBN 978-86-909574-0-8

а) Отпадне материје -- Фармацеутска индустрија -- Приручници

COBISS.SR-ID 201370633

*Podelite ovaj vodič s prijateljima i
porodicom!*

Skeniranjem QR koda možete pristupiti digitalnoj
formi vodiča

Co-funded by
the European Union

Progressus
iz prakse za praksu

Brošura je izrađena u okviru Erasmus+ PharmWaste projekta.

Co-funded by the European Union | 2026.

Dizajn: **SLEEK**

ISBN-978-86-909574-0-8